

L'anada a Andorra, com a indret d'encontre de les setenes trobades d'escriptors al Pirineu, va ser una sortida fecundant, entre altres coses perquè la fórmula de les trobades va fina com una seda. D'entrada, la visió més tòpica de la societat andorrana va ser contrarestada amb força. L'Andorra dels supermercats, la dels nous santuaris de l'oci, com ara Caldea, o la de les botigues de perfums o electrodomèstics només va ser entrevista tot passant amb cotxe. L'Andorra que vam conèixer va ser la més boscosa, la dels paratges naturals i també la de consolidació d'una burgesia que ha fet els diners en el brusc i increïble creixement que data de les primeries dels anys cinquanta i que, ara, a la primeria dels noranta es veu que la transformació d'Andorra camina en la direcció de la indústria de l'oci. La indústria de l'oci serà la més important del segle XXI i Andorra s'hi troba ben posicionada, deia un dels titulars de diari.

En la transformació brutal d'aquesta societat agrària i tradicional en una societat capitalista de desenvolupament vertiginós, s'hi poden subratllar dues grans èpoques: l'època del Duralex, on els catalans del principat anaven a carrera feta a comprar-hi plats i gots irrompibles, i l'època del niló, època més reculada, de menys llüiment, però d'igual moviment de caixa. I encara hauríem de consignar la febre dels transistors, del tabac... El nus del desenvolupament es produeix entre els anys cinquanta i els vuitanta.

Així, ens contaren que en aquells anys de florida espectacular, una modesta perruquera dita Júlia podia crear un empori comercial i un matallasser podia ser el factòtum del Crèdit Andorrà.

Ara bé, allò que va fer possibles aquests canvis va ser la tradicional murrieria dels andorrans i la defensa dels seus privilegis de grup nacional. El novel·lista Joan Peruga en deia fer-se l'andorrà, en els sentit de callar, de no comprometre's a res i, en definitiva, de salvar el propi patrimoni entre la voracitat dels espanyols i dels francesos. La constitució d'Andorra conté aquest equilibri entre dues forces: els coprínceps, ara el president de la República Francesa,

i el bisbe de la Seu d'Urgell. La gloriosa França i la poderosa església, doncs, quedaven agermanades en una fórmula sàvia i equilibrada.

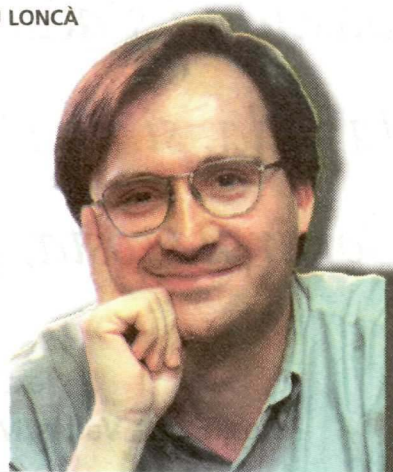
Fer-se l'andorrà anava com l'anell al dit en un país que ha prosperat gràcies al contraban. Els contrabandistes són proverbialment discrets, l'ofici ho exigeix i, en conseqüència, arriba a forjar un caràcter de pedra picada: no s'ha de dir ni un mot. Mutisme absolut i anar omplint la bossa.

Ara, a Andorra, governen els fills del contraban, però aquests ja tenen bancs sòlids, institucions polítiques homologables amb les europees, cultura superior (sovint han anat a universitats franceses) i fins i tot tenen editorials i escriptors del país. La classe dominant busca consolidar-se i acut a la cultura, que és el que han fet totes les burgesies europees, per falcar-se. A Andorra, el poder és a tocar: sopar amb el ministre de cultura és un fet usual, cosa que ens estranya als que vivim en una societat provincial, malgrat tot el que digui el regidor Llevot.

A Andorra vam conèixer Joan Peruga, fascinat per la família Areny-Plandolit, el casal més ric d'Ordino, ple de fantasmes d'on va sortir la novel·la *Últim estiu a Ordino*, de lectura francament recomanable. Vam conèixer Albert Salvador, constructor de novel·les històriques, Àlvar Valls i Josep Dalleres, un *homo politicus*, en sentit positiu.

Així, doncs, vam conèixer una Andorra que és una societat nacional distinta a la catalana, però que parla la mateixa llengua. Vam veure unes valls encara (quasi) intactes que poc tenen a veure amb la bullícia, el rebombori comercial dels supermercats i la construcció espessa d'Andorra la Vella.

ANDREU LONCÀ

Andreu Loncà

Lecturas, 16-7-00